

## Narconon

**Sedan mitten av 1970-talet expanderar i vårt land några nya typer av enskild social institutionsvård. Daytop och Narconon är de mest kända exemplen. I denna artikel kommer Narconons verksamhet att presenteras som ett exempel på en illavarslande utveckling av institutionsvården som paradoxalt nog nu äger rum samtidigt som socialtjänstreformen håller på att genomföras.**

Initiativen till dessa – mer eller mindre affärsmässigt drivna behandlingsinstitutioner – utgår inte från den samordnade institutionsplanering som föreskrivs i socialtjänstlagen. Istället går det vanligen till så att de föreningar eller stiftelser som är huvudmän marknadsför sig mot de planeringsansvariga. I en del fall har man lyckats binda upp både primär och landstingskommuner i sina stiftelser och får därigenom indirekt garantier både för investeringar och beläggning.

Det ser vid början av 1980-talet nu ut som om vi inom några år kommer att ha en institutionsvård för i första hand narkomanvård som kvantitativt domineras av enskilda institutioner av denna typ. Klara tendenser finns till att de också försöker bygga upp egna intagningsrutiner och egen eftervård.

### Slumpmässig lokalisering

Denna utveckling strider självklart mot socialtjänstreformens intentioner, där grundtanken är en kvantitativt så långt möjligt begränsad institutionsvård i

landstings- eller primärkommunal regi. Denna skall lika självklart vara väl integrerad med den öppna socialtjänstens resurser och planerad utifrån den s k närhetsprincipen.

Mycket tyder på att de enskilda institutioner som nu startas slumpmässigt lokaliseras på orter där huvudmännen lyckas övertyga kommuner, landsting och länsstyrelser om att behov föreligger och att behandlingsmetoderna har kvalitet. Att det inte i alla fall förhåller sig så torde framgå av exemplet Narconon i Göteborg, som nu försöker etablera ett behandlingshem för missbrukare i Lödöse i närheten av Göteborg.

De faktauppgifter som förekommer i denna artikel grundas på ansökningshandlingarna och på minnesanteckningar förda vid en överläggning mellan Narconon i Göteborg och företrädare för Svenska Kommunförbundets länsavdelning i Älvsborgs län samt för länsstyrelsen i Älvsborgs län. Uppgiftslämnare är ordföranden för Narconon i Göteborg.

**Narconon bedriver nu tre behandlingshem i Sverige; i Eslöv, 12 platser, sex anställda; i Huddinge, 40 platser, c:a 20 anställda; i Kramfors, 24 platser, sex anställda. En 82-procentig beläggning redovisas. Fem till sju platser är belagda av Göteborgs socialförvaltning.**

Sambandet med Scientologkyrkan är både ideologiskt och ekonomiskt. Det planerade hemmet beräknas gå med en betydande vinst. Personallöner utgår på provisionsbasis och ekonomiska överföringar görs till Scientologkyrkan.

### Vinsten till Scientologkyrkan

Narconon tar ut en vårdavgift på 400 kr per vård dag. Vid 100 procents beläggning vid det planerade hemmet i Lödöse räknar

man med ett årligt överskott på verksamheten (25 platser) på 2,3 miljoner kr. En beläggning på 85 procent skulle således ge ett överskott på ca 1,8 miljoner kr. I ansökningshandlingarna uppger Narconon att överskottet t ex skall gå till en höjning av kvaliteten på maten.

Vid den ovannämnda överläggningen däremot gav Narconon en annan bild. Vissa procentbaserade belopp går till Scientologkyrkan som betalning för konsultinsatser och studiematerial. Dessutom framhölls att Scientologkyrkans intäkter är direkt

relaterade till det ekonomiska överskottet av Narconons verksamhet. Hemmet i Lödöse beräknas gå ekonomiskt ihop vid en beläggning på 16 procent, dvs fyra platser. Beläggning över detta tal ger således ren vinst. Alla ekonomiska transaktioner mellan de två organisationerna går från Narconon till Scientologkyrkan och således aldrig omvänt. Kyrkan stöder verksamheten enbart moraliskt och juridiskt.

Personalen får lön på provisionsbasis. Som grundlön utbetalas 25 000 kr per anställd och år.

Grundlönen är beräknad på fyra av 25 möjliga vårdtagare. Ju fler missbrukare som Narconons anställda kan få tag i och placera på hemmet, desto högre inkomster får de. Den uppsökande verksamheten är alltså förenad med ekonomiska vinster för den enskilde anställda. I ansökningshandlingarna uppger Narconon att man dessutom kommer att få lönebidrag från länsarbetsnämnden för samtliga anställda. Ett lönebidrag täcker 90 procent av marknadsmässig lön samt lönebidragkostnader. Det finns anledning att hoppas att Narconons uppgifter på denna punkt är felaktiga.

## Vitaminpiller och bastubad

För löner och sociala avgifter för sex anställda beräknas 150 000 kr per år. Enligt uppgifterna om grundlönen (25 000 kr per tjänst) räcker detta således inte till sociala avgifter.

Den största enskilda utgiftsposten förutom lönerna avser PR och reklam. 20 procent av bruttointäkterna är avsedda för olika PR-verksamheter i syfte att få nya missbrukare till Narconon. Marknadsföringen innebär att man delar ut flygblad, sätter upp affischer på offentliga platser och toaletter osv. Beräknat på sex vårdplatser budgeteras 100 000 kr för PR. Detta skall jämföras med 54 000 kr för mat och 60 000 kr för vitaminer.

För att få pengar till köp av fastigheterna i Lödöse räknar Narconon med ett banklån och söker dessutom bidrag och/eller borgensåtaganden hos kommuner, landsting, Lions, Rotary, Volvo, Stiftelsen Göteborgshem osv. Socialnämnden i Göteborg har avstyrkt såväl bidrag som borgen.

Narconon anser att avgiftning inte behövs. Däremot behövs "avtändning" och "avdrogning". Avdrogningen sker med hjälp av vitamintabletter och bastubad under fem timmar per dag (ibland säger man fyra timmar

per dag) under fyra till fem veckor samtidigt med löpning och "nyttig" mat. I behandlingsprogrammet ingår också en utbildning som består av tre moment, studieteknik, kommunikation och etik. Vårdtagarna kallas studenter. Behandlingsprogrammet är utformat av Scientologkyrkan. Utbildningen är identisk inom de båda rörelserna, säger Narconon, bortsett från att missbrukarna utbildas inom institutionen. Enligt ordföranden i Göteborg måste "utbildningen göras på ett exakt sätt för att ge ett exakt resultat", vilket enbart Scientologkyrkan kan klara.

### Bristfällig kontakt med socialtjänsten

Narconons intresse för samverkan med socialtjänsten avser endast den ekonomiska ersättning som man får av kommunerna. Samverkan kan inte röra vårdens utformning, behandlingssinnehåll eller ens behandlingsplan i socialtjänstlagens mening. Någon samverkan vid utskrivning

## Några stadganden om institutionsvård

Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med de anhöriga och kontakt med hemmiljön.

Ur 22 § SoL

Behovet av hem för vård eller boende inom varje landstingskommun skall tillgodoses av landstingskommunen och kommunerna i området.

Landstingskommunen och kommunerna upprättar gemensamt en plan över behovet av sådana hem och fördelningen av ansvaret för deras inrättande och drift. Planen skall redovisas för länsstyrelsen.

23 § SoL

Vård i familjehem och hem för vård eller boende skall bedrivas i samråd med socialnämnden.

Ur 24 § SoL

Socialstyrelsen har tillsyn över socialtjänsten i riket. Styrelsen skall följa och vidareutveckla socialtjänsten.

Ur 67 § SoL

Hem för vård eller boende står under länsstyrelsens tillsyn. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten vid hemmen.

Ur 68 § SoL

Vill en enskild person eller sammanslutning inrätta ett hem för vård eller boende, skall tillstånd sökas hos länsstyrelsen. Ett sådant hem står under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där hemmet är beläget. Nämnden har rätt att inspektera verksamheten vid hemmet.

Ur 69 § SoL

Om det föreligger något missförhållande vid ett hem för vård eller boende, skall länsstyrelsen förelägga ledningen för hemmet att avhjälpa missförhållandet.

Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläggande inte efterkoms, får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

79 § SoL

Verksamheten skall bedrivas i förtropande samarbete med den socialnämnd som har det sammanhållande ansvaret för att klienten får det stöd och den hjälp han behöver.

9 § Socialtjänstförordningen

förekommer heller inte. "Vid utskrivning upphör Narconons engagemang för missbrukarna".

Efter hård kritik från socialtjänsten och för att erhålla ekonomiska fördelar råder Narconon numera missbrukarna att vid inskrivningen ta kontakt med socialsekreterare. Men man bedriver också något som man kallar "offensiv fältverksamhet" vilket innebär att Narconon söker upp och tar med sig missbrukare till institutionen. Först därefter är det vanligt att man tar kontakt med socialtjänsten.

Narconon understryker i sin ansökan att kommunerna måste betala för vårdtagare som fångats upp genom deras egen uppsökande verksamhet och hänvisar till rättsfall som man anser bekräftar detta. Stiftelsen Daytop använder sig av samma argument. Socialtjänstlagens biståndsparagraf har på denna punkt ännu inte fått en fastlagd rättspraxis, men det torde vara helt klart att förfarandet strider mot lagens intentioner.

Det är inte särskilt sannolikt att länsstyrelsen i Älvsborgs län ger tillstånd för verksamheten i Lödöse sedan man fått så öppen information av Narconons företrädare. Rimligt är dock att denna information stimulerar ansvariga myndigheter att granska verksamheterna vid Narconons hem i Eslöv, Huddinge och Kramfors, vid vilka institutioner det varit svårt att få grepp om Narconons ekonomi.

Som alternativ till sammanfattning vill jag föreslå tankeexperimentet att Narconon istället för narkomanvård valt att engagera sig i vård av psykiskt utvecklingsstörda. Med vitaminpiller och långa bastubad som behandlingsmetoder och med löner utgående som provision på beläggningen. Är det sannolikt att socialstyrelsen och andra ansvariga myndigheter låtit en sådan verksamhet fortsätta att expandera i Sverige på 1980-talet?

Leif Holgersson